

8. Дропшипинг. Преимущества и недостатки такого вида деятельности. URL: <https://geniusmarketing.me/lab/dropshipping-preimushhestva-i-nedostatki-takogo-vida-deyatelnosti/>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» із змінами та доповненнями, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» із змінами та доповненнями, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

УДК 657.372.3

Трачова Д.М.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування**Таврійського державного агротехнологічного університету*

МІСЦЕ АМОРТИЗАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНИХ ТА ОБЛІКОВИХ ТЕОРІЯХ

У статті досліджено теоретичні питання змісту категорії «амортизація», поглиблено її зміст та визначено основні напрями застосування і становлення її на мікро- та макрорівні. Доведено, що складність формування категорії «амортизація» зумовлена перетином сфер впливу облікових та економічних теорій, залежить від інтересів зовнішніх і внутрішніх користувачів, формується всередині підприємства, але під впливом зовнішніх факторів, і повинна розглядатися через призму інституційної теорії обліку, яка враховує стратегію і тактику розвитку бухгалтерського обліку, не відокремлюючи його від розв'язання проблем інституційного середовища конкретної країни.

Ключові слова: бухгалтерський облік, економічна теорія, амортизаційна політика підприємства, облікова політика підприємства, методологія обліку, державне регулювання.

Трачева Д.Н. МЕСТО АМОРТИЗАЦИИ В ЭКОНОМИЧЕСКИХ И УЧЕТНЫХ ТЕОРИЯХ

В статье исследованы теоретические вопросы значения категории «амортизация», уточнено ее содержание и определены основные направления применения и становление ее на микро- и макроуровне. Доказано, что сложность формирования категории «амортизация» обусловлена пересечением сфер влияния учетных и экономических теорий, зависит от интересов внешних и внутренних пользователей, формируется внутри предприятия, но под влиянием внешних факторов, и должна рассматриваться через призму институциональной теории учета, которая учитывает стратегию и тактику развития бухгалтерского учета, не отделяя его от решения проблем институциональной среды конкретной страны.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, экономическая теория, амортизационная политика предприятия, учетная политика предприятия, методология учета, государственное регулирование.

Trachova D.M. AMORTIZATION POSITION IN ECONOMIC AND ACCOUNTING THEORY

The article deals with theoretical questions of the content of the category "depreciation", in depth the content of the category "depreciation" and the main directions of application and its formation on the micro-and macro level are determined. The difficulty of forming the category "depreciation" is due to the pleasant spheres of the influence of accounting and economic theories. Depreciation depends on the interests of external and internal users. Depreciation policy is formed within the enterprise, but under the influence of external factors, it should be considered through the prism of the institutional accounting theory. This theory takes into account the strategy and tactics of accounting development without separating it from solving the problems of the institutional environment of a particular country.

Keywords: accounting, economic theory, depreciation policy of the enterprise, accounting policy of the enterprise, accounting methodology, state regulation.

Постановка проблеми. В Україні існує трактування амортизації як частини витрат підприємства, однак у технологічно розвинутих країнах амортизаційна політика є частиною політики інвестиційної. Така схема вітчизняної методики нарахування амортизації як витратного складника без урахування інвестиційної компоненти не забезпечує своєчасного технологічного переозброєння підприємств через недосконалий методологічний складник та високий рівень інфляції. Саме недосконалість методології формування амортизаційної політики зумовлює її фактичну відсутність на вітчизняних підприємствах, особливо актуальним це є для аграрних підприємств, які фактично повинні знизити свій рівень рентабельності на коректно прораховану суму фактичних амортизаційних відрахувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук ефективних шляхів формування амортизаційної політики неможливий без розгляду суті та ролі амортизації, чому присвячено праці таких учених, як: Д. Рикардо, А. Аракелян, Д. Баранов, В. Будавей, П. Буніч, В. Заха-

ров, Я. Кваша, Ю. Куренков, К. Маркс, Ю. Любимцев, К. Макконнелл, П. Павлов, Д. Палтерович, В. Сенчагов, П. Тальміна, А. Фукс.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на різноманіття теоретичних і методологічних підходів до теми дослідження, багато питань, що стосуються суті амортизації і амортизаційних відрахувань як джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємства, залишаються не розкритими.

Донині недостатньо висвітлено принципи та економічні інструменти амортизаційної політики, а також питання, що стосуються особливості амортизаційної політики як складової частини економічної політики господарюючих суб'єктів, зокрема питань, пов'язаних зі збільшенням власних джерел фінансування інвестицій і стимулювання господарюючих суб'єктів у цільовому витрачанні амортизаційних коштів.

Таким чином, уточнення потребують визначення категорії «амортизація» та з'ясування основних

напрямів її застосування і становлення на мікро- та макрорівні.

Мета статті полягає у визначенні місця амортизації на стиках облікових і загальноекономічних теорій, уточненні ознак категорії «амортизація», поглибленні інтерпретації облікового складника сутності амортизаційної політики підприємства з урахуванням особливостей і принципів фінансово-економічного механізму відтворення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Критичний аналіз теоретичних досліджень і статистичних даних відтворення капіталу, результатів діяльності підприємств дав змогу зробити висновок про те, що в економіці домінує лінійна амортизація і збільшуються втрати фінансових можливостей, пов'язаних із нелінійною амортизацією.

Концепція системи інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики визначає об'єктивну синергію позитивних результатів аналізу, контролю, моніторингу та діагностики не тільки внутрішньогосподарських процесів у розрізі видів бізнес-діяльності, а й параметрів зовнішнього макросередовища.

Ця система повинна передбачати структуруючі елементи: технологію накопичення інформації, планування амортизаційної стратегії, облік, аналіз, контроль, моніторинг та діагностику ситуації з урахуванням внутрішньогосподарських процесів (у розрізі видів майна, що амортизується, й умов експлуатації).

Водночас функцію реєстрації, накопичення і передавання інформації виконує бухгалтерський облік, який являє собою складну трирівневу систему. Перший рівень – методичний, другий – технічний (рівень форми обліку), третій – організаційний.

Згідно із запропонованим професорами В.Ф. Палієм та Я.В. Соколовим поділом на методичному, базовому рівні, систему бухгалтерського обліку утворюють факти господарської діяльності, що реєструються й узагальнюються на бухгалтерських рахунках [1].

При цьому елементами системи бухгалтерського обліку виступають рахунки (на них здійснюється узагальнення фактів), які розкривають зв'язки між господарськими подіями шляхом подвійного запису.

Обробка та реєстрація фактів господарської діяльності призводять до створення різних форм обліку (другий рівень системи бухгалтерського обліку).

Взаємодія облікових працівників у процесі ведення обліку потребує управління в бухгалтерії, що відбувається на третьому, організаційному, рівні системи бухгалтерського обліку.

Такий підхід до організації обліку передбачає обов'язкову наявність мети і завдань бухгалтерського обліку, належного інформаційного забезпечення, динамічних умов, які визначають стійкість і гнучкість системи (документи), зовнішніх обмежень (законів, інструкцій, методик, наказів тощо), зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків.

Таким чином, формування амортизаційної політики підприємства передбачає використання складників системи бухгалтерського обліку, а саме інформаційної мережі з каналами, по яких надходять дані про стан об'єктів обліку (основних засобів, амортизаційних відрахуваннях тощо).

У системі бухгалтерського обліку політики координаційним центром є бухгалтерія. Регулювання інформації, необхідної для формування амортизаційної політики, забезпечується за допомогою комп-

лексу комп'ютерних програм обробки обліково-економічної інформації [1].

Дані про господарські процеси надходять у систему обліку безперервно по інформаційних входах, а потім, після перетворення, використовуються для інформаційного обміну із зовнішнім середовищем і всередині системи господарського обліку. Вхідні й вихідні потоки бухгалтерського обліку як системи спрямовані на обробку фактів підприємства взагалі та амортизаційної політики зокрема.

Разом із тим система бухгалтерського обліку може виступати й як статична система на такому проміжку часу, який характеризує стан елементів системи і зв'язки між ними на певну дату, коли зміни за останній день вважаються настільки несуттєвими, що їх не беруть до уваги. Так, бухгалтерський баланс складається на останнє число місяця чи кварталу, і зміни, які відбуваються на рахунках бухгалтерського обліку на день складання балансу, не беруться до уваги. Аналіз системи бухгалтерського обліку в статистиці дає змогу вивчити окремі миттєві стани операцій, розглянути фіксовані значення показників у певний момент часу, вивчити інформацію, отримати результати і зробити висновки щодо об'єкта спостереження [1].

Таким чином, визначено, що бухгалтерський облік – це велика і складна інформаційно-документальна підсистема системи управління, тобто система, яку не можна в повному обсязі спостерігати з позиції одного спостерігача в часі й просторі. Система бухгалтерського обліку є підсистемою більш складної системи, а саме системи управління. Бухгалтерський облік – це інформаційна система, оскільки основним завданням бухгалтерського обліку є збирання, обробка та надання інформації. Крім того, це документальна система, тому що бухгалтерський облік не може функціонувати без документів. І саме ця складна система повинна накопичувати дані про формування амортизаційної політики підприємств у такій кількості і з такими характеристиками, які є привабливими для зовнішніх і внутрішніх користувачів інформації [1].

Під системою інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики розуміється комплекс взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів, що забезпечують процес безперервного цілеспрямованого обліку, обробки та аналізу інформації, необхідної для планування динаміки розвитку основного капіталу як базового елементу виробничої функції й оцінки ефективності амортизаційної політики підприємства. Саме в напрямі облікової підсистеми починається процес формування амортизаційної політики підприємства.

Прогресивні інструменти аналітичної підсистеми дають змогу розширити операції фінансового менеджменту і запропонувати альтернативні варіанти досягнення відтворювальної збалансованості капіталу. Кожен із напрямів існує як самостійний інформаційний потенціал для фахівця-аналітика, а їх координація формує стратегічні зони амортизаційної політики. Послідовність цієї координації така: зона планування і розрахунку – зона оцінки та діагностики – зона контролю і моніторингу.

Складність питання категорії «амортизаційна політика» бачиться в суто економічних її характеристиках. Питання формування амортизаційної політики, її зміст і функції знаходяться у точці перетину загальноекономічних та облікових теорій. Із погляду представників неокласичної економічної теорії амортизацію можна трактувати як складник оптималь-

Рис. 1. Місце амортизаційної політики в економічних та облікових теоріях

ного режиму господарювання окремих економічних одиниць за умови вільної конкуренції. Ця концепція спирається на концепцію виробничих витрат (згідно з якою вартість визначається витратами різних факторів, передусім землі, праці і капіталу) [2].

Зокрема, у концепції загальної економічної рівноваги за допомогою механізму вільної конкуренції (насамперед ринкового ціноутворення) забезпечується «справедлива винагорода кожного з факторів виробництва і повне використання економічних ресурсів». Ця концепція найбільшого розвитку набула у працях англійських економістів Альфреда Маршалла (1842–1924) та Артура Пігу (1877–1959) [2].

Точкою перетину економічних та облікових теорій бухгалтерського обліку в частині формування амортизаційної політики можна назвати інституціональну теорію бухгалтерського обліку, яка набула розвитку в працях В.М. Жука [4–6].

Він наголошує, що «...бухгалтерський інститут не діє сам по собі, він підлягає більшому, ніж нам здається, зовнішньому впливу, і його головним завданням є не стільки реєстрація фактів господарського життя для забезпечення інформацією зацікавлених користувачів, а вирішення завдань, які виникають по ходу управління підприємством, галуззю, державою чи навіть світовою економікою». Саме такими характеристиками повинно забезпечуватися місце амортизаційної політики в економічних та облікових теоріях (рис. 1).

Основними категоріями амортизаційної політики є «знос» і «амортизація». Основним завданням амортизаційної політики вважається стійке економічне зростання, яке забезпечується використанням основного капіталу і регулярними інвестиціями в його оновлення і розвиток.

Вивчення економічної літератури дало змогу розділити категорії «знос» і «амортизація» за їх сутнісною основою. Знос являє собою оцінку й облік у грошовій формі втрати об'єктами основних засобів свого початкового фізичного і морального стану з подальшим коректуванням вартості у внутрішній документації підприємства.

Таким чином, амортизація з теоретичного погляду повинна відповідати інституціональній теорії обліку і трактуватися як категорія, яка має економічні і облікові ознаки:

- по-перше, як процес тимчасового акумулювання грошових коштів, окреслених обліковими нормами зносу, виходячи з первісної вартості об'єктів основних засобів;

- по-друге, як спосіб податкової оптимізації ефективності використання виробничого потенціалу майна, що амортизується;

- по-третє, як інструмент стратегічного фінансового планування, що забезпечує довгострокову стійкість підприємства.

Висновки. Складність формування категорії «амортизація» зумовлена перетином сфер впливу облікових та економічних теорій, залежить від інтересів зовнішніх і внутрішніх користувачів, формується всередині підприємства, але під впливом зовнішніх факторів і повинна розглядатися через призму інституційної теорії обліку, яка враховує стратегію і тактику розвитку бухгалтерського обліку, не відокремлюючи його від розв'язання проблем інституціонального середовища конкретної країни.

Доведено, що складність формування категорії «амортизація» зумовлена перетином сфер впливу облікових та економічних теорій, залежить від інтересів зовнішніх і внутрішніх користувачів, формується всередині підприємства, але під впливом зовнішніх факторів, і повинна розглядатися через призму інституційної теорії обліку, яка враховує стратегію і тактику розвитку бухгалтерського обліку, не відокремлюючи його від розв'язання проблем інституціонального середовища конкретної країни.

У механізмі інформаційно-облікового забезпечення амортизаційної політики підприємства виділено базові підсистеми: облікову, аналітичну і контрольну, що дає змогу підвищити ефективність використання грошових потоків та податкового складника ефективного використання потенціалу майна, що амортизується.

Під системою інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики розуміється комплекс взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів, що забезпечують процес безперервного цілеспрямованого обліку, обробки та аналізу інформації, необхідної для планування динаміки розвитку основного капіталу як базового елементу виробничої функції й оцінки ефективності амортизаційної політики підприємства.

Поглиблено інтерпретацію облікового складника сутності амортизаційної політики підприємства з урахуванням особливостей і принципів фінансово-економічного механізму відтворення. Таким чином, формування амортизаційної політики підприємства передбачає використання складників системи бухгалтерського обліку, а саме інформаційну мережу, з каналами, по яких надходять дані про стан об'єктів обліку (основних засобів, амортизаційних відрахувань тощо).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.
2. Мазурок П.П. Історія економічних учень у запитаннях і відповідях: навч. посіб. URL: http://pidruchniki.com/1435102137847/politekonomiya/ekonomichni_pogyadi_marshalla_kembridzhska_shkola.
3. Правдюк О.Л. Сутність, завдання та контур фінансової політики в аграрній сфері економіки / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.aaaf.org.ua/sutnist-zavdan-nya-ta-kontur-finansovoi-politiki-v-agrarniy-sferi-ekonomiki.html>.
4. Жук В.М. Інституціональні засади розвитку професії бухгалтера. Облік і фінанси АПК. 2010. № 2. С. 122–127.
5. Жук В.М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту. Облік і фінанси АПК. 2012. № 2. С. 14–22.
6. Жук В.М. Наукове означення інституціональної теорії бухгалтерського обліку (на засадах ідеї сталого розвитку). Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2009. Вип. 17. Т. 2. С. 139–146.

УДК 631:657.471.1

Чередніченко М.Г.
аспірант

Центральноукраїнського національного технічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Статтю присвячено дослідженню здійснення контролю доходів та витрат майбутніх періодів. Доведено, що внутрішній контроль своєчасно забезпечує інформацією всі рівні керівництва та дозволяє контролювати виконання господарських планів і завдань на підприємстві. Зазначено, що чинна нормативна база не передбачає розмежування таких доходів і витрат на довгострокові та поточні. Запропоновано удосконалення ведення обліку витрат майбутніх періодів на основі розробленої схеми їх поділу за ознакою часу, що спрямовано на полегшення оцінки фінансового стану підприємства.

Ключові слова: контроль, управління, сільськогосподарське підприємство, доходи майбутніх періодів, витрати майбутніх періодів, сезонність виробництва, довгострокові витрати, короткострокові (поточні) витрати.

Чередніченко М.Г. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОНТРОЛЯ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ БУДУЩИХ ПЕРИОДОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ОТРАСЛИ

Статья посвящена исследованию осуществления контроля доходов и расходов будущих периодов. Доказано, что внутренний контроль своевременно обеспечивает информацией все уровни руководства и позволяет контролировать выполнение хозяйственных планов и задач на предприятии. Отмечено, что действующая нормативная база не предусматривает разграничение таких доходов и расходов на долгосрочные и текущие. Предложено усовершенствование ведения учета расходов будущих периодов на основе разработанной схемы их разделения по признаку времени, направлено на облегчение оценки финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: контроль, управление, сельскохозяйственное предприятие, доходы будущих периодов, расходы будущих периодов, сезонность производства, долгосрочные расходы, краткосрочные (текущие) расходы.

Cherednichenko M.H. IMPROVEMENT OF INCOME AND EXPENDITURE CONTROL OF FUTURE PERIODS AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article discloses the research of the income and expenditure control of future periods. It has been proved that a timely internal control provides information at all levels of management and allows controlling the implementation of business plans and tasks at the enterprise. It was noted that the current regulatory framework does not stipulate the delimitation of such income and expenditure for long-term and current ones. It is proposed to improve the accounting of expenditure of future periods on the basis of the developed scheme of their distribution on a time basis which is aimed at facilitating the assessment of the financial condition of the enterprise.

Key words: control, management, agricultural enterprise, incomes of future periods, expenditures of future periods, seasonality of production, long-term expenditures, short-term (current) expenditures.

Постановка проблеми. Здійснення контролю обумовлено тим, що проблеми, які виникають під час господарської діяльності, викликані недостатньо ефективною організацією процесу управління на підприємстві, спрямованого на швидке реагування щодо стрімких зміни зовнішнього середовища, пошук нових методів управління і їх інформаційного забезпечення. У цих умовах успішно розвиваються тільки ті підприємства, для яких функція контролю стала реальним інструментом управління.

Активний розвиток ринкового середовища спонукає сільськогосподарські підприємства у сучас-

них умовах підвищувати ефективність господарської діяльності, що можливо через застосування повсякденного внутрішньогосподарського контролю, який своєчасно забезпечує інформацією всі рівні керівництва, що дозволяє контролювати виконання господарських планів і завдань, а також раціонально використовувати матеріальні, трудові і фінансові ресурси.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняного та міжнародного досвіду відображенні в працях В.В. Бурцев [2], Ф.Ф. Бутинець [3], Н.І. Дорош [4], І.К. Дрозд [5], Р.І. Жовновач [6],